

*Molnár János:*¹

Nevelési modellek a Példabeszédek könyvében

Education Models in the Book of Proverbs.

The study draws up, describes and presents education models demonstrating the book's pedagogical topicality in the present pedagogical activity.

The study also treats issues of history of literature, authorship and genesis period as well as issues regarding the origin of the collection found in the book. It details the notion of Hebrew wisdom, the activity of the wise who teach, respectively the initial phases of the subsequently funded schools.

The study specifies and presents five education models: nursing, guiding, ruling, supporting self-development and social sensitivity.

The author emphasizes and illustrates the pedagogical topicality of the book.

Key words: wisdom, the wise, teachers, school, education, model, empathy, vocation, inclination, task, duty, mission.

Azt hiszem, ahhoz, hogy a Példabeszédek könyvében leírt, bemutatott és alkalmazott nevelési modelleket valamilyen rendszerbe és nem utolsó sorban logikai összefüggésbe állíthassuk az alkalmazhatóság jegyében, először a könyvről magáról is tudnunk kell néhány dolgot:

1. Az első irodalomtörténeti vonatkozású. Mindez azért lényeges, mert ez határozza meg a szöveg és a mai olvasó kapcsolatát, amiből fakad az olvasat, az a hermeneutikai alapállás, amely a szöveg megértését és másokkal való megérttetését jelenti, vagyis a szöveg mai jelentőségét.

Mi tehát irodalomtörténetileg és műfaj történetileg a Példabeszédek könyve?

A könyv héber címe MISLÉJ SÖLOMÁH, Salamon példabeszédei. A MÁSÁL példabeszédet, pontosabban mondást jelent, mely röviden és tömören fejez ki egy gondolatot, s ezzel a figyelmet is meg tudja ragadni.² Etimológiailag a „párhuzam” vagy „hasonló” gyökből származtatható. Ilyenképp a jelentése: „leírás összehasonlítás által”.³ Irodalmi felépítése a parallelismus membrorum, műfaja pedig a példabeszéd (maga a MASAL), a

---

¹ Egyetemi tanár a kolozsvári BBTE Református Tanárképző Karán. Email: janos_molnar@yahoo.com

² RÓZSA HUBA: *Az Ószövetség keletkezése*. Budapest, 1986. 584.

³ Uo.

népi szólás, az igazmondás, vagy kijelentés, a találós kérdés, a számmondás és az intés vagy figyelmeztetés. G. R. Osborne ide sorolja még az allegóriát, a vallomást és a boldogmondást.⁴ Célja: tapasztalati megfigyelés alapján útmutatást adni az élet különböző, de minden esetben valós szituációiban.

Viszont műfajilag a könyv nem egészében MÁSÁL. A példabeszédek mellett megtaláljuk benne a tanítói beszédet is, melyben a tanító (apa, anya) megszólítja a diákot, felkelti a figyelmet, bemutatja az élethelyzetet, tanácsot ad a helyes cselekedettel kapcsolatosan, s elmondja a helyes vagy helytelen cselekedet következményeit (Pl. 1,8–19 5,1–23). A tanítói beszéd terjedelemben is különbözik a mondástól. Míg a mondás egy vagy két mondat terjedelmű, a tanítói beszéd már részletes és összefüggő irodalmi szöveg.⁵

Szerkezetét tekintve a könyv kilenc gyűjteményből, különböző korokban keletkezett irodalmi corpusból áll, tehát antológia, azaz szövegyűjtemény, melyben a népi vagy törzsi bölcsesség, az udvari-városi bölcsesség és a teologizáló bölcsesség számos irodalmi alkotását találjuk.

- Az első gyűjtemény Salomonnak, Dávid fiának, Izrael királyának példabeszédeit foglalja magába (1–9. fejezet). Szerkezetileg az 1,1–6 a könyv címét és a megírás szándékát fogalmazza meg, ezt követően 15 bölcsességről szóló tanítás hangzik el.

- A második újabb salomoni példabeszéd-gyűjtemény: Salamon bölcs mondásai cím alatt (10,1–22,16). 375 rövid mondást foglal magába, a mondások azonban nincsenek témák szerint csoportosítva.

- A harmadik gyűjtemény (22,17–24,22) a bölcsék mondásait tartalmazza, tulajdonképpen ez a bölcsék mondásainak első gyűjteménye. Ezt követi a negyedik irodalmi corpus, a bölcsék újabb mondásai, azaz a bölcsék mondásainak második gyűjteménye (24,23–34).

- Az ötödik újabb salomoni gyűjtemény (25,1–29,27), amit Ezékiás emberei gyűjtöttek össze. Ezt követi három kisebb, Agurnak, Jáké fiának beszédei (30,1–33), Lémuel király mondásai (31,1–9) és a derék asszonyról szóló alfabetikus költemény (31,10–31), mely egyben a könyv záró része is.⁶ A szakirodalomban azonban találkozunk azzal a nézettel is, hogy a könyv nem kilenc gyűjteményből áll, hanem csak hétből: I. 1–9: Salomonnak, Dávid fiának, Izrael királyának mondásai, II. 10,1–22,16: Salamon mondásai, III. 22,17–24,22: A bölcsék szavai (70 vers), IV. 24,23–34: Ez is a bölcséktől van (12 vers), V. 25–29: Ezek is Salamon mondásai, melyeket összeszedettek Ezékiásnak, a Júda királyának emberei, VI. 30 : Agurnak, Jáké fiának szavai (33 vers), VII. 31 Lémuelnek, Massza királyának beszédei (31 vers).

---

⁴ G.R. OSBORNE: *A hermeneutika spirálisa*. Budapest, 2001. 231–233.

⁵ Erich ZENGER: *Einleitung in das Alte Testament*. Stuttgart, 1995, 4.kiadás. 295.

⁶ ZENGER: uo. 328. és Otto KAISER: *Einleitung in das Alte Testament*. Gütersloh, 1975. 343.

Az egyes gyűjtemények kialakulásáról és a könyv végleges irodalmi formájának megszerkesztéséről nincsenek pontos és hiteles adataink. Csúpn az ötödikről tudjuk, hogy Ezékiás király emberei válogatták, gyűjtötték és rendezték Kr. e. 724-696 közötti időben azokból a rendelkezésükre álló irodalmi szövegekből, amelyeket ma már lehetetlen felkutatni.

Kik lehettek ezek az irodalmárkodó királyi megbízottak? Azok az emberek, akik a korabeli társadalomban a bölcsek csoportjába, vagy másképp szólva: társadalmi osztályába tartoztak. Tulajdonképpen ők képviselik abban a korban minden korra, így korunkra is érvényes tanár-diák társas-lélektani alapállást és viszonyrendszert, amely Karácsony Sándor szavaival szólva az áhítat fokán kell megvalósulnia.⁷ Mindennek előfeltétele pedig az iskola.

A korabeli iskolával vagy iskolákkal kapcsolatosan kevés információval találkozunk az Ószövetségben. De Jer 18,18-ból tudjuk, hogy az Ószövetség a „bölc” (CHÁKÁM) kifejezést a tanítókkal kapcsolatosan is használja (Jer 18,18), noha elsősorban bölc az, aki rendelkezik bizonyos gyakorlati képességekkel, mondja Wolff,⁸ ismeri pl. a fémfeldolgozás technikáját (1Kir 7,14), az aranyművességet és a fafaragást (2Móz 31,3), a szövést (2Móz 35,25), a hajózást (Ez 27,8), az állam- és hadvezetést (Ésa 10,13).

A tanítók, mint bölcsek és a megtanulni való dolgok továbbadói csúpn a Példabeszédek könyvében fordulnak elő (Péld 22,17; 24,23). Wolff arra következtet, hogy ezeknek a bölcseknek Ezékiás király udvarában már iskolájuk volt,⁹ ők gyűjtik össze Salamon bölcsességmondásait (Péld 25,1). Ezek a bölcsek elsősorban írnokok (Péld 22,20, Préd 12,10), majd kutatók voltak, akik az atyák hagyományait kutatták (Jób 8,8), s az összefüggéseket vizsgálták (Préd 8,1.5.17). Ezáltal lesznek tanítók (Péld 8,10, Jób 15,18) és tanácsadók (Jer 18,18, 2Sám 16,20–23), akiknek hallgatósága nemcsak a tanulókból tevődik össze, akik minden reggel hallgatják és megtanulják a helyes válaszokat (Ésa 50,4), hanem királyokból (2Sám 14,2k.), királyfiakból (2Sám 16,15k.), királyi hivatalnokokból (2Sám 20,16), és azokból, akiknek tanácsra volt szükségük (2Sám 20,22). Ilyenképp feltételezhető – mondja Wolff –, hogy a jeruzsálemi udvarhoz a hercegek, hivatalnokok, és előkelők fiai számára létrehozott iskola kapcsolódott, amely a fogság utáni időszakban mint a templom iskolája működött tovább.¹⁰

2. A második dolog, amit tudnunk kell, az tudományelméleti, vagy inkább szellem-történeti vonatkozású. Az 1,2–4 világosan megfogalmazza a könyv egészének célját. A könyv a bölcsesség alapelveit tanítja: bölcsesség és erkölcs tanulására, értelmes beszédek megértésére, együgyűnek eszesség, gyermeknek tudomány és meggondolás adására, okos fenyítéknek, igazságnak és ítéletnek és becsületességnek megnyerésére.

⁷ KARÁCSONY Sándor: *A magyarok kincse*. Budapest, 1944. 206.

⁸ H. W. WOLFF: *Az Ószövetség antropológiája*, Budapest, 2001, 251.

⁹ Uo. 51.

¹⁰ Uo. 252. Wolff ezt a következtetést H. J. Hermisson kutatásaira alapozza: *Spruchweisheit*. WMANT 28,1968. 113–116.

Ebben a világos célkitűzésben és kompetenciafejlesztési szándékban önkéntelenül is felmerül a kérdés, mi a bölcsesség, amit ez a könyv tanít, mi az, ami az erkölcsöt, az értelmes beszédképességet, a becsületességet és még sok minden mást fejleszt ki a tanuló személyiségében?

Georg Fohrer a következőképpen határozza meg a bölcsességet: „körültekintő, megfontolt, tapasztalt és hozzáértő cselekvés, melynek célja a világ meghódítása, az élet különböző problémáinak megoldása és magának az életnek a teljes elsajátítása.”¹¹ Viszont Osborne szerint továbbra is vitatott kérdés, hogy a bölcsesség elsődlegesen életszemlélet, és így egyfajta teológiai elgondolás, vagy pedig irodalmi művek együttese. „Úgy vélem – írja Osborne –, hogy a bölcsesség először is életmód és azután műfaj. A bölcsesség első sorban teológiai gondolkodásmód, amely Isten bölcsességét alkalmazza az élet gyakorlati dolgaira. Ez a szemléletmód bölcsességmondásokat eredményez, majd olyan nagyobb irodalmi művekhez vezet, amelyek összegyűjtik az ilyen mondásokat.”¹²

A bölcsesség meghatározásával kapcsolatosan G. L. Archer¹³ a könyvben előforduló három fogalomra hívja fel a figyelmet:

- A CHOKMA (bölcsesség) a leggyakrabban használt kifejezés. Többnyire az élet alapvető dolgainak és az Isten és emberközi kapcsolat erkölcsi vonatkozásainak megértését jelenti. Ennek birtokában az ember képes különbséget tenni a jó és a rossz, az erény és a bujaság, a kötelességtudat és az önző vágyak kielégítése között. Magában foglalja azt a képességet, amellyel az ember az elméleti tudást a gyakorlati életben alkalmazni tudja.

- A BIJNÁH (értelem, felfogóképesség) az az adottság vagy képesség, melynek birtokában az ember különbséget tud tenni a jó és a rossz, az igaz és a hamis között. Minden esetben elemző és döntésre kényszerítő tényezőről van szó.

- A TUSIJJÁH (józan, racionális bölcsesség). „A kifejezés a bölcsességet a szellemi vagy pszichológiai igazságba való hiteles betekintésnek vagy az igazság megérzésének tartja. Ez a fogalom az emberi értelemnek azt a képességét jelenti, mely képes letről felszállni az isteni valóság magasságába,”¹⁴ az ember értelmének az a tevékenysége, mely Isten kijelentéséből képes kikövetkeztetni azt, hogy az egyes elveket miként kell és lehet alkalmazni a mindennapi életben.

3. A harmadik dolog, amit tudnunk kell, az a mai olvasó, pontosabban a mi esetünkben a tanított gyermek, tehát a tanuló életében megjelenő értelemprobléma kérdése, maga a formális műveleti gondolkodásra való érettség képessége és készsége.

---

¹¹ G. FOHRER: *Szofia*. In: *Theological Dictionary of the New Testament*. Szerk. Gerhard Kittel, 7:476–496, Grand Rapids, Eedmans, 1971.

¹² G. R. OSBORNE: uo. 225.

¹³ G. L. ARCHER: *Az ószövetségi bevezetés vizsgálata*, Budapest, 2001. 553–554.

¹⁴ G. L. ARCHER: uo. 554.

Szakirodalmi összefüggésben, kisgyermekkorban „értelemtalálásról” beszélünk, iskoláskorban „értelemadásról”, ifjúkorban pedig az értelemadás és értelemtalálás kontextusában felvilágosodásról.¹⁵

Nézzük meg röviden, mit jelent mindez:

Németh Dávid¹⁶ szerint a 3 és 6/7 éves kor közötti életszakaszban a gyermeknek „ontológiai” értelemfelfogása van. Gondolkodása alapján véve szituációfüggő, hiányzik belőle a koordináció. A világ megítélésében nagy szerepet játszik ebben a korban a fantázia. A gyermek félelmeit és vágyait egyaránt a külvilágra vetíti ki, s ezek valódi félelemforrásként, vagy adott helyzetben vágybeteljesülés gyanánt testesülnek meg a külvilágban. Az események és a tárgyak mögött a gyermek erőket és hatalmokat sejt, melyek nagyobbak az embereknél. Isten is, mint titokzatos erő, minden mögött ott rejtőző hatalmasság jelenik meg ebben az életkorban.

A klasszikus, ok-okozati kapcsolatokon tájékozódó értelmezési mód, mondja ugyancsak Németh Dávid,¹⁷ az iskoláskorban jelentkezik. Ebben a korban értelmes az, ami a valósághoz tartozik, a valóság pedig az, amit érzékszerveinkkel felfoghatunk. A gyermek, ha nem ért valamit, akkor azokból az elemekből konstruál magának magyarázatot, amiket más összefüggésből ismert meg, vagy épp a felnőttek megnyilatkozásaiból hámozott ki. Adott helyzetben kész a felnőtt értelmezéseit kérdés nélkül átvenni. Ilyenképp egész világi rendszert képes magáévá tenni. „Közvetett értelemadás ez, mások értelmezéseinek igenlő átvétele által” – állapítja meg Németh Dávid. Ebben a korban a gyermek Istennel kapcsolatos kérdései, elképzelései, tapasztalásai szintén kilépnek a fantázia világából. A gyermek a válaszokat a felnőttektől hallott kijelentés-töredékekből állítja össze magának. Ez is értelemadás, pontosabban átadás.

A pubertás korú gyermek már képes az absztrakt gondolkodásra. Elvonatkoztatási képességük abban mutatkozik meg – mondja Németh Dávid,¹⁸ „hogyan általa megnyílik a képzeletviláguk számára a dolgok háttere és a tények kiegészülnek a lehetséges dolgok körével... Az értelemorientáció dimenzióit részint a kapcsolatok és függőségek tere, részint pedig az átélések dinamikája képezi”. Ebben a korban két dolog domináns: a szülőktől és azok értékrendjétől való elszakadás, és újbóli orientálódás örökérvényű kapcsolatokat keresve.

Az ifjúkor vége fele azonban, valamint a fiatal felnőttkor kezdetén jön el az az idő, amit a szakirodalom a felvilágosodás idejének nevez. „A fiatalok világképéből minden megmagyarázhatatlan dolog kirekesztődik. Most tulajdonképpen nem értelmezési rendszerre vágyik, hanem az igazságot (valóság és őszinteség értelmében) szeretné megtudni a világról

¹⁵ NÉMETH DÁVID: *Hit és Nevelés. Valláslélektani szemléletmód a mai valláspedagógiában*. Budapest, 2001. 257sk.

¹⁶ Uo. 257–258.

¹⁷ Uo. 258.

¹⁸ Uo. 259.

és saját magáról. A szimbólumok helyett a szimbolizált dolgok érdeklik. Amit korábban kérdés nélkül elfogadott, most kritikailag felül szeretné bírálni. Az eszmék, a szokások, a bevett cselekvési módok igazságtartalmát nem garantálja az a tény, hogy régi tradíció áll mögöttük, vagy általánosan elfogadott tekintélyek képviselik. A fiatal mindenütt közvetlenül belátható igazságokat keres. Csak annak lehet valós értelme, ami minden kétkedés ellenére is megáll” – mondja Németh Dávid.¹⁹

- Pedagógiai szempontból mindegyik azért van szükség, hogy adekvátan tudjuk megfogalmazni a könyvben található egyes modelleket, hanem azért is, hogy az adott pedagógiai helyzetben a nevelő ne tradicionális, ne legális és ne procedurális, hanem karizmatikus legitimitációval kerüljön társas-lélektani viszonyba a tanulóval.²⁰

Ha modellkeresés szempontjából figyelmesen olvassuk a Példabeszédek könyvét, akkor azt mondhatjuk, hogy több alkalmazható nevelési modellel találkozunk benne.

A lehetséges modellek közül azonban csak öt modellt nevesítünk:

1. - a gondozás és törődés modellje,
2. - a vezetés, irányítás modellje,
3. - a kormányzás és a tanácsadás modellje,
4. - az önfejlődés támogatásának modellje,
5. - a szociális érzékenység, az empátia és a segítségnyújtás kialakításának modellje.

1. A gondozás és törődés modellje

Ebben a kontextusban a nevelés gondozás. A fogalomhoz társuló képanyag szerint a gyermek olyan növényhez vagy csemetéhez, fához hasonlít, aki/ami gondozásra, törődésre szorul. Nem elég, ha a növényt, a gyermeket hagyjuk magától nőni: nyelni, karózni, metszeni, oltani kell ahhoz, hogy jó gyümölcsöt teremjen. Ebben az asszociációs mezőben a nevelő kertész munkát végez. Ugyanezt teszi a könyvben szereplő apa, tanító vagy bölcs, aki a tanítás meghallására, el nem hagyására, el nem feledésére, a rá való figyelmezésre, hozzá való ragaszkodásra és annak megőrzésére tanítja, szoktatja, azaz gondozza a gyermeket. Ezzel tulajdonképpen a gyermek későbbi korban bekövetkező kognitív érettségét és empatikus készségét készíti elő.

-1,8: Hallgasd fiam a te atyádnak erkölcsi tanítását, és a te anyádnak oktatását el ne hagyd.

-3,1: Fiam, az én tanításomról el ne feledkezzél, és az én parancsolataimat megőrizze a te elméd.

---

¹⁹ Uo.

²⁰ Max WEBER: *Gazdaság és társadalom*. I. kötet, Budapest, 1987.

-4,1: Halljátok meg, fiaim, atyátok erkölcsi tanítását, és figyelmezzetek az értelemnek megtudására.

-4,13: Ragaszkodjál az erkölcsi tanításhoz, ne hagyd el, őrizd meg azt, mert az a te életed.

-6,21: Kösd azokat szívedre mindenkor, fűzd a nyakadba.

2. A vezetés, irányítás modellje

A nevelés vezetésként vagy vezető és vezetett viszonyaként való felfogása tulajdonképpen szociális tapasztalaton alapul, hogy a közösségben mindig is léteztek öregek és fiatalok, tapasztaltak és kevésbé tapasztaltak. Ebben a kontextusban a vezető és a vezetett kapcsolata nemcsak egyértelműen pedagógiai, hanem szociális viszony is, melyben a vezető célja a növendék szociális tudatlanságból való kivezetése, tágabb összefüggésben pedig az, hogy a növendéket hasznossá tegye a közösség számára.

Ebben a folyamatban a példamutatás rendkívül hatékony: „A mintakövetést befolyásolja a mintaadónak a mintát követni kívánó személyiséghez való pozitív attitűdje, a kölcsönös pozitív érzelmi kapcsolat, a személyiségbeli 'ráhangolódás'.”²¹

A mi esetünkben az apa/tanító a gonoszra futó és a vérontásra sietők útjáról akarja elvezetni, más útra irányítani tanítványát a bátorsággal járható útra. Ebben a vezető cselekedetben megjelenik a jótéteményre való nevelés szándéka is.

-1,15: Fiam, ne járj egy úton ezekkel, tartóztasd meg lábaidat ösvényüktől, mert lábaik a gonoszra futnak és sietnek a vérnek ontására.

-3,21: Fiam, ne távozzanak el a te szemeidtől, őrizd meg az igaz bölcsességet, és a meggondolást... akkor bátorsággal járod a te utadat és a te lábadat meg nem ütöd, mikor lefekszel, nem rettegsz, hanem lefekszel és gyönyörűséges lesz a te álmod.

3. A kormányzás és tanácsadás modellje

Szakirodalmi meghatározásban (J. F. Herbart) a kormányzás a belső fegyelmen alapuló vezetés előfeltétele, amelynek folyamán a tanulónak el kell sajátítania azt a képességet, hogy rendszeren, illedelmesen, figyelmesen viselkedjék, és képes legyen önként tanulni. A belső fegyelmen alapuló vezetés kialakítja az erkölcsöt és hat a motivációra, valamint a gyermek akarat-világára. A Példabeszédek könyve szerint a kormányzás a gyermeket a „gyenge” állapotából vezeti ki.

-4,2–6: Én atyámnak fia voltam, gyenge és egyetlenegy az én anyám előtt. Tehát tanított engem, és mondá nekem: tartsa meg az én beszédemet a te elméd, hogy megtartván

---

²¹ GORBAI Gabriella Márta: *A tanári minták szerepe a tanárrá válás folyamatának bizonyos szakaszaiban.* In: *Studia UBB Theol. Ref. Transylv.*, 2006/1-2, 244.

az én parancsolatimat, élj. Szerezz bölcsességet, szerezz eszességet, ne felejtkezzél el, se el ne hajolj az én számnak beszéditől.

4. Az önfeljődés támogatásának modellje

Ez a modell pedagógiailag akármennyire is furcsán hangzik, tulajdonképpen „negatív nevelés”. Ennek hátterében az a gondolat húzódik meg, hogy a társadalom által meghatározott nevelési célok nem felelnek meg a gyermek jóra való, eredendő természetének (Rousseau). Az ember ugyanis eredendően, azaz születésétől fogva jó, ám a társadalmi viszonyok rosszra tanítják. Épp ezért a nevelőnek bölcs, a gyermek és a természet, a gyermek és más emberek, a gyermek és a dolgok között megvalósuló tanulást elősegítő viszonyt kell kialakítania. Nevelői szerepe elsősorban abban áll, hogy a viszonyok gondos elrendezésével felébressze a gyermekben szunnyadó erőket, vágyakat, akaratot, amelyek saját értelmének, eszének használatára (Kant) és a világ felfedezésére irányulnak.

A református oktatás is erre a bibliai szemléletre alapoz, azaz a nevelés nem pusztán információközlés, hanem a tudáshoz való egészséges viszonyulást nyújt: „Tudást mindenféle iskola adhat, de a tudáshoz való viszonyulás, a tudásvágy és a tudás felhasználásának kérdésében a református nevelés különös értéket képvisel.”²²

-2,2–4.9.11: Ha figyelmeztetvén a bölcsességre a te füledet, hajtod a te elmédet az értelemre, igen, ha a bölcsességért kiáltasz, és az értelemért a te szótat felemeled, ha keresed azt, mint az ezüstöt, és mint a kincseket, kutatod azt, akkor megérted az Úrnak félelmét... akkor megérted az igazságot és törvényt és becsületességet és minden jó utat... meggondolás öröködik feletted, értelem őriz téged.

5. A szociális érzékenység, empátia és segítségnyújtás kialakításának modellje

Ebben a modellben egyértelműen arról van szó, hogy a nevelés nem más, mint az a hatás, aminek következtében a gyermekben kialakul a szociális érzékenység, a szegényekkel, a gyengékkel, a rászorulókkal szembeni érzelmi és viselkedésbeli magatartás. Fontos elem mindebben a szerepvállalás, a szerepcseré és a szerepértelmezési attitűd eleme.

-11,24–26: Van olyan, aki bőven adakozik, és annál inkább gazdagodik, és aki megtartóztatja a járandóságot, de ugyan szűkölködik. A mással jól tevő ember megkövéredik, és aki mást felüdít, maga is üdül. Aki búzáját visszatartja, átkozza azt a nép, annak fején pedig, aki eladja, áldás van.

-14,21.31: Aki megutálja az ő felebarátját, vétkezik, aki pedig a szegényekkel kegyelmességet cselekszik, boldog az... Aki elnyomja a szegényt, gyalázzal illeti annak teremtojét, az pedig tiszteli, aki könyörül a szűkölködőn.

---

²² PÜSÖK Sarolta: *Református világnézetű nevelés*. In: *Studia UBB Theol. Ref. Transylv.*, 2016, Nr. 1. 186.

-21,13: Aki bedugja fülét a szegény kiáltására, ő is kiált, de meg nem hallgattatik.

Kérdés: mindez mekkora és milyen helyet foglal el a mai nevelésben, akár az otthoni, akár az iskolai nevelésre gondolunk? Ha erre a kérdésre válaszolni szeretnénk, részletesen kéne elemezni azokat a pedagógiai felfogásokat és gyakorlatokat, amelyek legtöbbször csak a 21. század pedagógiai csődjéről árulkodnak. Ennél viszont a Példabeszédek könyvének nevelésmo­delljei kapcsán sokkal lényegesebb az a kérdés, hogy min­derre ma miért van szükség? Azt hiszem, a helyes válasz­ Sándor pedagógiájában találjuk meg. Egyik írásában azt írja: „az igazi feladatunk ezen a földön nem az életpályánk megfutása, nem a hajlamunk kifejlődése, nem a hivatásunk betöltése, még csak nem is a kötelességünk teljesítése, hanem küldetésünk hűséges jó véghez vitele.”²³ Nem életpálya, nem hajlam, nem hivatás, nem kötelesség az ember életének formája, hanem küldetés. Hallja Isten missziós parancsát: eredj el, és szót fogad. Elmegy. És megérkezik.²⁴

Irodalom

- RÓZSA HUBA: *Az Ószövetség keletkezése*. Budapest, 1986.
- G. R. OSBORNE: *A hermeneutika spirálisa*. Budapest, 2001.
- Erich ZENGER: *Einleitung in das Alte Testament*. Stuttgart, 1995, 4. kiadás.
- Otto KAISER: *Einleitung in das Alte Testament*. Gütersloh, 1975.
- KARÁCSONY Sándor: *A magyarok kincse*. Budapest, 1944.
- H. W. WOLFF: *Az Ószövetség antropológiája*, Budapest, 2001.
- G. FOHRER: *Szofia*. In: *Theological Dictionary of the New Testament*. Szerk. Gerhard Kittel, 7:476–496, Grand Rapids, Eedmans, 1971.
- G. L. ARCHER: *Az ószövetségi bevezetés vizsgálata*, Budapest, 2001.
- NÉMETH Dávid: *Hit és Nevelés. Valláslélektani szemléletmód a mai valláspedagógiában*. Budapest, 2001.
- Max WEBER: *Gazdaság és társadalom*. I. kötet, Budapest, 1987.
- KARÁCSONY Sándor: *Barátság, szerelem, hivatás*. Pécel, 2000.
- PÜSÖK Sarolta: *Református világnézeti nevelés*. In: *Studia UBB Theol. Ref. Transylv.*, 2016/1.
- GORBAI Gabriella Márta: *A tanári minták szerepe a tanárrá válás folyamatának bizonyos szakaszaiban*. In: *Studia UBB Theol. Ref. Transylv.*, 2006/1-2.

---

²³ KARÁCSONY Sándor: *Barátság, szerelem, hivatás*. Pécel, 2000. 187.

²⁴ Uo. 190.